

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΚΑΦΕ.

Ὁ Κόσμος παρέργεται, ἀλλ' ἡ βάσις τῆς αἰωνίου αὐτοῦ πορείας μένει ἀναλλοίωτος: μία πάλη διαρκῆς μεταξὺ παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως. Ἡ φύσις, μηχανὴ ἄπειρος καὶ ἀεικίνητος, μὲ μοχλὸν νοερὸν τὸν ἄνθρωπον, παράγουσα, καταστρέφουσα καὶ διὰ τῆς καταστροφῆς ἀναπλάττουσα τὴν ὑπαρξίν· ἀπέναντι δὲ τῆς φύσεως ὁ ἔμφυχος κόσμος, δημιουργῶν, καταναλίσκων, διὰ τοῦ νοός καὶ τῆς ἐργασίας πολλαπλασιάζων καὶ λεπτύνων τὸν κόκκον τῆς ζωῆς, καὶ λύων οὕτω τὸ ἐφήμερον, ἕωσοῦ, εἰς χοῦν καταλήγων καὶ ἐπιστρέφων ὅθεν ἦλθε, λύση τὸ αἰώνιον πρόβλημα. Οὗτοι ἀνέκαθεν ἦσαν, εἶναι καὶ ἔσονται οἱ δύο τροχοὶ τοῦ ἄρματος δι' οὗ τὸ Σύμπαν διανύει τὴν τροχίαν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀπεράντου τῶν αἰώνων ἐδάφους.

Ἀλλ' ἡ κοινὴ αὕτη μήτηρ, ἡ τοῖς πᾶσι προθύμως τὸ γάλα τῆς ζωῆς σταλάζουσα, ἔχει ἐνίοτε καὶ τὰς μικρὰς αὐτῆς ιδιοτροπίας. Εὐρεῖα καὶ θαψιλῆς ἐν τῇ παραγωγῇ τῶν πλείστων διὰ τὸν ἔμφυχον κόσμον, προπάντων δὲ τὸν ἄνθρωπον, ἀναγκαῖων οὐσιῶν, ἐδείχθη φειδωλὴ καὶ ζηλότυπος ἐπὶ τῆς διανομῆς ἄλλων τινῶν ἐξ αὐτῶν. Μὴ ἄρα ἐξαντλούμεναι ἐπὶ τῶν πρώτων αἱ παραγωγικαὶ δυνάμεις μένουσιν ἐλλειπεῖς ἐπὶ τῶν δευτέρων; Ὁχι τῇ ἀληθείᾳ. Μὴ ἡ κατανάλωσις ἡξήνθη τοσοῦτον, ὥστε ἡ παραγωγὴ δὲν δύναται νὰ συμβαδίσῃ μετ' αὐτῆς; Οὐ μόνον ἡ παραγωγὴ δὲν προβαίνει ἀνεπαρκῆς ἀπέναντι τῆς καταναλώσεως, ἀλλὰ, καίτοι τοσοῦτον αὕτη σχετικῶς ἐπεξετάθη κατὰ τοὺς νεωτέρους τούτους αἰῶνας, ἡ παραγωγὴ, χάρις εἰς τοσαῦτα ἐπιστημονικὰ μέσα δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος ἐβελτίωσε τοῦ ἐδάφους τὴν καλλιέργειαν, περισσεύει ἤδη ἀπέναντι τῆς καταναλώσεως ἐπὶ τῶν πλείστων προϊόντων. Ἀλλ' ἡ εὐεργετικὴ τοῦ δημιουργοῦ χεὶρ, ἐγκαίρως καὶ ἀφειδῶς διανείμασα τὴν σποράν παντός ὅτι ἀναγκαῖον καὶ ὠφέλιμον πρὸς τὸν ἔμφυχον κόσμον καὶ ἰδίως τὸν βασιλέα τοῦ Συμπαντος ἄνθρωπον, περισσεύει τὸ θυλάκιον ἐν τῇ παραγωγῇ πάσης, μὴ ἀναγκαῖας πολλάκις δὲ καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν ἀνθρωπίνων ἐλλείψεων, χρησίμου ὕλης, — ἐν καὶ τοῦτο, μεταξὺ μυρίων ἄλλων, δεῖγμα τῆς ὑπὲρ τοῦ κόσμου προνοίας τοῦ Μεγάλου Καλλιτέχους.

Οἱ ἄγριοι καρποὶ, οἱ ζωτικὸν χυμὸν περιέχοντες, παρτέθησαν εἰς τὸ μακρὸν τοῦ βίου συμπόσιον ἅμα ἡ τῶν ἐμψύχων ὄντων στρατιὰ, μὲ τὸν πρωτόγονον ἄνθρωπον ἐπὶ κεφαλῆς, κατῆλθεν εἰς τὸν κόσμον ὅπως μετὰσχῃ αὐτοῦ. Ὁ σῖτος, ἐν παραδείγματι, ἀρχαῖος, ὅπως σχεδὸν ὁ κόσμος, κοσμοπολίτης, ὅπως ὁ καταναλίσκων αὐτὸν ἄνθρωπος, φαίνεται ταυτοχρόνως καὶ εἰς διάφορα μέρη τὸ πρῶτον ἀναφυόμενος. Τῆς δὲ συγχρόνου ταύτης εἰς πολλὰ μέρη παραγωγῆς αὐτοῦ ἀπόδειξις εἶναι ὅτι καὶ Ἀθηναῖοι καὶ Κρήτες καὶ Σικελοὶ, ἕκαστος τῶν ἀρχαίων τούτων λαῶν ἀ-

πέδιδεν ἑαυτῷ τὴν τιμὴν τῆς πρώτης τοῦ σίτου καλλιιεργείας. Οὐδεμία, ἄλλως τε, ὀριστικὴ ἐκ τῆς ἱστορίας πληροφορία, μήτε καὶ ἐνδείξεις τοῦ μέρους ὅπου τὸ πρῶτον παρήχθη. Οἱ ἀρχαιότεροι τῶν συγγραφέων ἀναφέρουσι τὰς ὑπὸ τὴν Αἴτναν τῆς Σικελίας πεδιάδας, ὡς τὸ τὸν πρῶτον σίτον παραγαγόν ἔδαφος. Καὶ ἡ ἰδέα πλὴν αὕτη ἐπ' οὐδεμιᾶς πηγῆς βασίμου στηρίζεται ἢ ἀληθῆς τῆς κυρίας τοῦ ἀνθρώπου τροφῆς καταγωγὴ μένει ἐπὶ ἀλυτον πρόβλημα, μεταξὺ τσοῦτων ἄλλων, εἰς τῶν αἰῶνων τὸ πέλαγος χανόμενον.

Ἡ μυθολογία ἐπλάσσε τὴν Δῆμητραν ὡς πρῶτον αὐτοῦ ἐφευρετὴν. Αὕτη πρώτη, συμφώνως μὲ τῆς ἀρχαιότητος τὰς παραδόσεις προπάντων δὲ τὰ παρὰ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου γραφέντα, ἀνεκάλυψε τὸν σίτον, τὸν ἐκαλλιέργησε καὶ τὸν μετέδωκε τοῖς Ἑλλησι, διὰ δὲ τὴν πράξιν ταύτην κατετάχθη εἰς τῶν Θεῶν τὴν χορείαν. Ἀλλ' ἡ μυθιστορικὴ αὕτη παράδοσις ἀντιτρέπεται ἐκ βάθρων ὑπὸ τοῦ ἀκολούθου τῆς βίβλου χωρίου. Ὁ Ἰακῶβ, ἀφείς τὴν γῆν τῆς Χαναάν, ὅπως διαφύγῃ τὰς συνεπείας τῆς τὴν χώραν ἐκείνην μαστιζούσης πείνης, κατέφυγεν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ἡ εἰσοδεία ἦν ἀφθονος. Ὁ σίτος λοιπὸν, κατὰ τὴν παλαιὰν Γραφήν, ὑπῆρχε πολὺ πρὶν ἢ Δῆμητρα μεταδώσῃ τὸ πολύτιμον μυστικὸν τοῖς ἡμετέροις προγόνοις. Πλὴν ἐν τσοῦτῳ τῶν δύο τούτων παραδόσεων, ἴσων σχεδὸν ὑπὸ ἱστορικὴν ἐποψίν, οὐδεμίαν ἄλλην βάσιμον ἔχομεν πληροφορίαν περὶ τῆς πατρίδος τῆς πρώτης τοῦ ἀνθρώπου τροφῆς. Ἄν μολταυτα ἡ ἱστορία σιγᾷ ἐπὶ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ, ὑπάρχουσι μυρία ἐνδείξεις καὶ σημεῖα, ἀποδεικνύοντα ὅτι ὁ πολύτιμος κόκκος εἶναι πρεσβύτης ὅσον ὁ δι' αὐτοῦ σχεδὸν ὑπάρχων ἄνθρωπος.

Τοιαύτην πλὴν δὲν ἔχουσι μεγάλην ἡλικίαν ἄλλαι ὕλαι, ἥτιον χρήσιμοι ἢ καὶ ἐπιβλαβεῖς ἐν μέρει τῷ ἀνθρώπῳ.—Ὁ καπνὸς, μεταξὺ ἄλλων, δὲν ἀριθμεῖ πλέον τῶν τεσσάρων αἰῶνων ὑπαρξίν, ἀφ' ἧς τοῦλάχιστον ἐποχῆς ἀνεκαλύφθη τὸ πρῶτον καὶ εἰσῆχθη εἰς τὸ ἀρχαῖον τοῦ κόσμου ἡμισφαίριον. Τὸ ὄνομα *tabac* ἢ *tabaco* λαβὼν ἐκ τῆς νήσου *Tabago*, μιᾶς τῶν Ἀντίλλων, τὴν ὁποίαν ὁ Κολόμβος ἀνεκάλυψε τῷ 1498—καὶ ἐξ αὐτῆς τὸ πρῶτον μετενεχθεὶς ἐκ τοῦ ἀγνώστου εἰς τὸν γνωστὸν κόσμον, εἰσῆχθη κατ' ἀρχὰς ἐν Πορτογαλίᾳ περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἑκτοῦ αἰῶνος. Ἐκεῖθεν τὸ βότανον οὗτινος δοῦλος ἐπέπρωτο νὰ γείνη ὁ ἀρχὼν τοῦ κόσμου ἄνθρωπος, ἤρξατο τὴν εἰς τὰ τέσσαρα τῆς ὑδρογείου μέρη περιοδεῖαν του. Ἦν τότε Γάλλος πρέσβυς ἐν Πορτογαλίᾳ εἰς Ἰω. Νικότ καλούμενος· οὗτος λαβὼν ὀλίγα φύλλα, τὰ ἔπεμψεν εἰς τὴν (1569) ἐν Γαλίᾳ βασιλεύουσαν Αἰκατερίνην τῶν Μεδίκων, εἰς ἣν ὀφείλεται τὸ αἰώνιον ἐκεῖνο τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας στίγμα,—τοῦ Ἀγίου Βαρθολομαίου ἢ αἱματηρὰ νύξ.—Ἡ ἀνάσσα τσοῦτον εὐμενῶς ἀπεδέχθη τὸ δῶρον, ὥστε, πρὸς τιμὴν τοῦ ἀποστείλαντος, τὸ ἐβάπτισε *Νικοτιανήν*. Καὶ ἐν Ἰταλίᾳ δ' ἄλλως τε, ὅπου ὁ ἐν Πορτογαλίᾳ Λεγάτος τοῦ Πάππα, Τορναβὼν καλούμενος, τὸ εἰσῆγαγε, ἐβάπτισθη *Τορναβόνη* ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ εἰσηγῆτο

αὐτοῦ. Τεκμήρια ὅλα τῆς σπουδαιότητος τὴν ὁποίαν καὶ οἱ ἡγεμόνες αὐτοὶ ἐξ ἀρχῆς ἔδωκαν τῷ ἡγεμόνι τούτῳ τῶν ναρκωτικῶν.

Ἄλλ' ἐάν τινες τῶν ἡγεμόνων καὶ κυβερνήσεων ὑπεδέχθησαν εὐνοϊκῶς τὸν νεοελθόντα ξένον, — ἄλλοι θανάσιμον τῷ ἐκήρυξαν ἐξ ἀρχῆς πόλεμον. Ἡ Γαλλία ἐφάνη, ἂν ὅχι εὐμενῆς, τοῦλάχιστον ἀδιάφορος. Πολλοὶ τῶν τότε καὶ βραδύτερον μεγάλων αὐτῆς συγγραφέων τὸν συνίστων, γράφοντες, ὡς ἄλλην σχεδὸν θνητῶν ἀμβροσίαν. Ὁ Μολιέρος τὸν ἀπεκάλει « τῶν τιμίων ἀνθρώπων πάθος. » « Οὐδὲν, ἔγραφεν, ἴσον τῷ καπνῷ, ὃ δὲ μὴ καπνίζων ἄνθρωπος, ἀνάξιος τοῦ ζῆν. » Ὁ Κορνῆλιος τὸν ὠνόμαζε « τὸν προσφιλέστερον τῶν ἐρώτων σου. » (*Oh tabac ! oh tabac ! mes plus chères amours !*)

Ὁ Βολταῖρος ἔψεγε σχεδὸν τὸ ὥραϊον φύλον ὅτι δὲν ἐνεκολπώθη τὴν χρῆσιν τοῦ καπνοῦ, τοῦθ' ὅπερ, ἔλεγεν, ἤθελεν ἀντικαταστήσει ἄλλα σπουδαιότερα αὐτοῦ ἐλαττώματα. Ἄλλ' ὁ Εὐρωπαϊκὸς κόσμος ἤρξατο διὰ τῆς βινός εἰς κόνιν πρῶτον τοῦ ναρκωτικοῦ τὴν χρῆσιν, ἐν μέρει δὲ μόνον διὰ τοῦ καπνίσματος ἐντεθεῖν, κατὰ τὸν Βολταῖρον, ἢ πρὸς αὐτὸ τοῦ γυναικείου φύλου ἀποστροφή μᾶλλον ἢ ἀδιαφορία.

Ἀλλαχοῦ ὅμως καὶ ἡγεμόνες καὶ κυβερνήσεις θανάσιμον τῷ ἐκήρυξαν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας πόλεμον. Ἐν Ἰσπανίᾳ προπάντων ποιναὶ βαρεῖαι ἐπεβλήθησαν ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς αὐτοῦ, δεσμὰ δὲ πρόσκαιρα μεθ' εἰρκτῆς ἐπὶ παντός ὅστις ἤθελε συλληφθῇ καπνίζων. Ὑπῆρξαν δὲ, ὅτε ὁ περὶ τοιούτων ποινῶν νόμος συνεζητεῖτο ἐν τῇ βουλῇ, ἄνθρωποι προτείναντες καὶ θανατικὴν ποινὴν κατὰ τῶν καπνιστῶν. Ὅπως ἄλλως τε πάντοτε συμβαίνει, ὅλα τὰ τερατώδη ταῦτα μέτρα κατέληξαν εἰς ἀποτέλεσμα ἀντίστροφον. Ἐκαστος ἠθέλησε, περίεργος, νὰ γευθῇ τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ τῆς γνώσεως, ἡ δ' ἀπλή δοκιμὴ ἐπέφερε βαθμηδὸν τὴν ἰσόβιον πολυλῆκισ ἐξίν. Πόσα δὲν ὑπάρχουσιν ἀνέκδοτα κατὰ τοὺς πρώτους τῆς χρήσεως τοῦ καπνοῦ χρόνους! Ἴδου ἐν, μεταξὺ ἄλλων, τοσοῦτον περίεργον, ὥστε, καίτοι ἱστορικόν, ἀποβαίνει σχεδὸν ἀπίστευτον. Εἶχε φθάσει τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο ἔτος τῆς πρώτης τοῦ ναρκωτικοῦ εἰσαγωγῆς ἐν Μαδρίτῃ εἰς Λόρδος Πάγερ, γραμματεὺς τῆς παρὰ τῇ Ἰσπανικῇ αὐλῇ Ἀγγλικῆς πρεσβείας. Εἶχε προσωρινῶς κατοικήσει εἰς ἐν τῶν ξενοδοχείων τῆς πόλεως. Ἐκάθητο τὴν μεσημβρίαν ἡμέρας τινος ἐν τῷ δωματίῳ του, ἐπὶ ἀνακλίντρου ἐξηπλωμένος, ἀπένατι δ' αὐτοῦ ἔχων τράπεζαν καθ' ὅλα προπαρασκευασμένην καὶ περιμένων ὅπως ὁ ὑπρέτης φέρῃ καὶ παραθέσῃ τὸν ζωμόν. Ἐνῶ περιέμενε τὸν ὑπρέτην, τῷ ἦλθεν ἰδέα νὰ καπνίσῃ, σημειωτέον δ' ὅτι παρ' ὀλίγων ἦτο γνωστὴ ἔτι ἢ εἰς Ἰσπανίαν εἰσαγωγὴ τοῦ περιφθίμου ναρκωτικοῦ. Ἦρχισεν ἤδη νὰ καπνίσῃ, ὅτε εἰσέρχεται ὁ ὑπρέτης μὲ δοχεῖον πλήρες ζωμοῦ εἰς χεῖρας. Κρύβει ἐντρόμος ἐντὸς τῶν χειρῶν του ὁ Λόρδος τὸ σιγάρων καὶ διὰ κινήσεων βεβιασμένων προσπαθεῖ νὰ διασκεδάσῃ τοῦ μεγάλου κακοεργήματος πᾶν ἔχνος. Ὁ ὑπρέτης, μὲ τὸν ζωμόν εἰς χεῖρας πάντοτε, βλέπει, ἐκθαμβος, τὰς ἀλλοκότους τοῦ Λόρδου κινήσεις, οὐδὲν δ' ἐννοῶν, θέλει νὰ μάθῃ τί τέλος πάντων συνέβη. Εἰς τοῦ ὑπρέτου, ἀκινήτου πάντοτε παρὰ τὴν θύραν μὲ τὸ δοχεῖ-

ον ἀνὰ χεῖρας καὶ μὴ τολμῶντος νὰ προχωρήσῃ, τὰς ἐπανελημμένας ἐρωτήσεις ἀναγκάζεται ἐπὶ τέλους ὁ Λόρδος ν' ἀπαντήσῃ· ἀλλὰ συγχρόνως νέφος καπνοῦ ἐξέρχεται τοῦ στόματος αὐτοῦ. Βλέπει τὸν ἐκ τοῦ στόματος ἐξερχόμενον καπνὸν ὁ ὑπερέτης καὶ φοβηθεὶς μὴ ὁ Λόρδος ἐνδὸν κατακαίεται, τῷ κενώνει ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν τοῦ δοχείου τὸ περιεχόμενον, ὅπως σβύσῃ τὴν πυρκαϊάν.

Ἡ ἱστορία τοῦ κόσμου παρουσιάζει κάποτε συμπτώσεις τινὰς τύχης, παραδόξους τῇ ἀληθείᾳ. Ὁ καφές, περὶ οὗ ἐνταῦθα ἰδίως πρόκειται, εἶναι, μετὰ τὸν καπνὸν, τὸ μᾶλλον ἐν χρήσει παρὰ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει φυτὸν, ἢ δ' ἱστορία τῆς ἐν Εὐρώπῃ ἐξ ἄλλων τόπων εἰσαγωγῆς αὐτοῦ κατὰ πλεῖστα ὅσα ὁμοιάζει μὲ τὴν τοῦ ἄλλου ναρκωτικοῦ, οὐτινος σήμερον κατέστη ὁ ἀχώριστος σχεδὸν σύντροφος. Καὶ τὸν καφέ, ὅπως τὸν καπνὸν, μὲ φειδωλὴν ἐξ ἀρχῆς χεῖρα προσέφερεν ἡ φύσις εἰς τὸν ἄνθρωπον· καὶ οὗτος καθὼς ἐκεῖνον περὶ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν μετηνάστευσεν ἐκ τῆς Ἀφρικῆς εἰς Εὐρώπην. Ἐν Ἑνετίᾳ ἔπιον κατὰ τὸ 1615 τὸν πρῶτον ἐν Εὐρώπῃ κατηναλωθέντα κόκκον καφέ, ἐν δὲ Γαλλίᾳ εἰσῆχθη τεσσαράκοντα σχεδὸν ἐνιαυτοὺς βραδύτερον. Τῷ 1654 ἔφθασε τὸ πρῶτον περιέχον καφέ σακκίον ἐν Μασσαλίᾳ, τρεῖς τουτέστιν αἰῶνας περίπου ἀφοῦ κατὰ πρῶτον μετηνέχθη ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης εἰς τὴν Ἀραβίαν. Οὕτω καπνὸς καὶ καφές, αἱ δύο αὗται διηνεκεῖς σχεδὸν τοῦ ἀνθρώπου ἡδοναὶ καὶ μᾶστιγες, εἶναι συνομήλικοι περίπου, καθόσον ἀφορᾷ τὴν ἐν Εὐρώπῃ εἰσαγωγὴν των. Ἐπὶ τέλους δὲ καὶ ὁ καφές, ὅπως τὸν καπνὸν, πολλὰς διῆλθε τρικυμίας καὶ μυρία ὅσα ὑπέστη προσκόμματα, ἕως οὗ τῷ ἐπιτραπῇ ἐλευθέρᾳ ἢ εἰσόδος καὶ εἰς τοῦ εὐποροῦντος τὸ μέγαρον καὶ εἰς τοῦ ἐνδεοῦς τὴν καλύβην. Τὸ ἐν Ἰταλίᾳ ἱατρικὸν σῶμα τὸν κατεδίκασεν ὡς βραδὺ δηλητηριον διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐνῶ μάλιστα ὁ καφές, ὡμὸς, περιέχει ἀντιπυρετικὰς πολυτίμους ιδιότητας.

Πολύ ἐντοσούτῳ πρὶν ἢ τὸ βότανον τοῦτο εἰσαχθῇ ἐν Εὐρώπῃ αἱ Ἀνατολικαὶ χῶραι τὸ ἐγίγνωσκον. Ἡ Περσία, πρώτη τῶν ἄλλων, ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος εἶχεν ἤδη γευθῇ τοῦ καφέ, οἱ δὲ Καλίφαι αὐτῆς, ὡς ἱερὸν τι ποτὸν θεωροῦντες αὐτόν, ἀπηγόρευον τοῖς ἄλλοις τὴν χρῆσιν του. Ἐκ τῆς Ἀραβίας μετηνέχθη εἰς Αἴγυπτον, εἰς Συρίαν, ἐκεῖθεν δ' ἀνῆλθεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Κατ' ἀντίστροφον δὲ τοῦ συνεταίρου αὐτοῦ δρομολόγιον, ἐνῶ ἐκεῖνος ἐκ τοῦ νέου κόσμου μετηνάστευσεν εἰς τὸν παλαιόν, οὗτος ἐκ τοῦ παλαιοῦ μετέβη εἰς τὸν νέον. Οἱ Ὀλλανδοί, βασιλεῖς σχεδὸν τοῦ ἐμπορίου καθ' ἐν μέγα μέρος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἀπέστειλαν ἐξ αὐτοῦ εἰς Ἰάβαν, ὅπου θαυμασίως ἐπέτυχεν. Οἱ Γάλλοι τὸν ἐφύτευσαν καὶ οὗτοι περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ'. αἰῶνος εἰς Μαρτινίκαν, μίαν τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἀποικιῶν των, πρωτεύουσαν τῶν Ἀντίλλων, τῆς πατρίδος τοῦ καπνοῦ, καὶ ἐκεῖ δ' ὡσαύτως ἐπέτυχεν. Ἠθέλησαν καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ μέρη νὰ φυτεύσωσιν ἐξ αὐτοῦ, πλὴν ἀπέτυχε καθ' ὁλοκληρίαν. Διότι ὀλίγα φυτὰ παρέχουσι τοσαύτας, ὅσας ὁ καφές, ἰδιοτροπίας περὶ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν. Καίτοι δ' ἐν γένει τῶν θερμῶν κλιμά-

των υπότροφος, οὐ μόνον εἰς πολλὰ ἐξ' αὐτῶν δοκιμασθεῖς δὲν ἐπέδωκεν, ἀλλὰ καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ καὶ τὴν γεῦσιν μετέβαλεν, ἀναλόγως τοῦ τόπου τῆς παραγωγῆς. Ἄλλος ὁ ἐν Μαρτινίκα καὶ ἄλλος ὁ ἐν Ἰάβα παραγόμενος καφές, καίτοι ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους μετηνεχθείσης εἰς τὸ ἄλλο πολλάκις τῆς πρωτογόνου σπορᾶς· ἄλλος ὁ τῆς Μόκας, ἄλλος ὁ τῆς Κεϋλάνης, καὶ ἄλλος ὁ τοῦ Ῥίου, ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀμερικῇ, ὅπου ἡ καλλιέργεια αὐτοῦ ἐξόχως ἐπέδωκε.

Σήμερον ἐντοσούτῳ ἐν μέγα γεννᾶται ζήτημα. Καίτοι τοσοῦτον ἀναπτυχθεῖσα τοῦ καφέ ἡ καλλιέργεια, διότι σήμερον καὶ ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῷ τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐν τῷ Μεξικῷ παράγεται καφές, δὲν δύναται μολαταῦτα νὰ προσθάσῃ τὴν κατανάλωσιν. Ἡ κατανάλωσις εἰς τοιοῦτον εὐρὺν ἐπεξετάθη κύκλον καὶ τοσοῦτον αὐξάνει καθ' ἐκάστην, ὥστε ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ συμβαδίσῃ μετ' αὐτῆς ἡ παραγωγή. Αἱ πρῶται ἀκριβεῖς ὁπωσοῦν τῆς καταναλώσεως στατιστικαὶ φθάνουσι μέχρι τοῦ 1838. Τότε τοῦ κόσμου ὅλου ἡ κατανάλωσις ἀνέβαινεν εἰς 150,000.—τόνων κατ' ἔτος, σημειωτέον δ' ἐν παρόδῳ ὅτι αἱ τιμαὶ, ἡ πρώτη αὕτη τῆς καταναλώσεως παντός πρεϊόντος βάσις, ἦσαν τότε κατὰ 60 καὶ 70 0/0 ὑποδεέστεραι τῶν σημερινῶν. Δέκα ἔτη βραδύτερον ἡ κατανάλωσις ὑψώθη εἰς 250,000—τόνων κατ' ἔτος· καὶ τότε δὲ πάλιν αἱ τιμαὶ ἦσαν οὐσιωδῶς γλυκύτεραι τῶν σήμερον πληρωνομένων.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τοῦ 1848 ἡ αὐξήσις τῆς καταναλώσεως κατέστη ἀπίστευτος ἀληθῶς. Αἱ εἰς ἀπάσας σχεδὸν τὰς κοινωνικὰς τάξεις ἐπελθοῦσαι ὑλικάι πρόοδοι, τείνουσιν ὅπως μεταβάλλωσι καὶ τὸν τρόπον αὐτόν τοῦ ζῆν, ἂν δὲν τὸν μετέβαλον ἤδη. Ὁ καφές, πλέον παντός ἄλλου προϊόντος, εἰσῆχθη εἰς ὅλας τῆς κοινωνίας τὰς βαθμίδας, κατέστη ἀνάγκη ἴση σχεδὸν μὲ τοῦ ἄρτου τὴν ἀνάγκην, ἀλλ' εἰς βαθμὸν τοιοῦτον ὥστε τὸ ἀπέναντι τῆς καταναλώσεως ζήτημα τῆς παραγωγῆς καταντᾷ προβληματικὸν σήμερον. Χωρὶς γ' ἀπαριθμῆσθαι τις τὴν εἰς αὐτὰς τὰς παραγωγὰς χώρας χρῆσιν τοῦ καφέ, οὐκ ὀλίγην μολαταῦτα, ἰδοὺ μία λεπτομερὴς στατιστικὴ τῆς διὰ τὸ ἔτος 1871 καταναλώσεως τῶν λοιπῶν μερῶν: Ἀμερικὴ 150,000.—τόνων· Γερμανία 106,000· Γαλλία 50,000· Βέλγιον καὶ Ὁλλανδία 42,500.—Ἀυστρία 25,000.—Ἀγγλία 20,000· Βόρεια τῆς Εὐρώπης μέρη 20,000· Ἑλβετία 10,000· Ῥωσσία 7,500· Ἰταλία, Ἀνατολὴ κλπ. 25,000.—Τὸ ὅλον 450,000—τόνων.

Εἰς τριάκοντα τριῶν λοιπῶν ἐτῶν διάστημα ἡ κατανάλωσις ἠύξησε κατὰ 300,000 τόνους· ἠύξησε δὲ τόσον, μ' ὅλην τῶν τιμῶν τὴν βαθμιαίαν ὑψώσιν. Ὁ Ἀύτι, ἐν παραδείγματι, ἡ τοσοῦτον περιζήτητος, ἐν Γαλλίᾳ προπάντων, ποιότης αὕτη, ἀπὸ 70[80 φρ. τὰ 0/0 χιλιόγραμμα, ὅσον ἐπὶ πολλὰ ἔτη μετὰ τὰ 1838 ἐπληρώνετο, ἔφθασε, μετὰ βραδείαν τεχτικὴν ὑψώσιν, τὰ 230[240 φρ. σήμερον. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ τῶν ἄλλων ποιότητων αἱ τιμαὶ σχετικῶς συνεβάδισαν. Αἱ δὲ ἀλληλοδιάδοχοι ὑψώσεις αὗται δὲν ἐσμίχρυναν καθόλου τὴν κατανάλωσιν, ἕκαστος δ' ἐννοεῖ εὐκόλως διατί. Ὅσαυτ' μεγάλη καὶ ἂν ὑποτεθῇ τῶν τιμῶν ἡ ὑψώσις, ἡ ἐντεῖ-

Θεν δι' ἑκάστον ἄτομον ἀναλογοῦσα δαπάνη ἀποβαίνει σχετικῶς μηδαμινή. Λάβετε ὡς παράδειγμα τὴν κατανάλωσιν τῆς Γαλλίας. Πεντήκοντα χιλιάδες τόνων ἐπὶ 35,000,000—περίπου πληθυσμοῦ παρουσιάζουσιν ἐνὸς καὶ ἡμίσεος μόλις χιλιογράμμου ἑτησίαν κατ' ἄτομον κατανάλωσιν. Ἐνὸς λοιπὸν φρου τὸ χιλιογρ. ὑψώσεις, 100—φρ. δηλαδή τὰ 0[0 χιλ. κατὰ πόσον θέλει βαρύνει ἀτομικῶς ἑκάστον; Κατὰ ἓν καὶ ἡμισυ φρ. κατ' ἔτος· κατὰ δὲ τρία, ἂν πρόκηται νὰ ὑψωθῶσιν ἑκατὸν ἀκόμη φρ. αἱ τιμαὶ πλέον τοῦ σημείου ὅπου σήμερον εὐρίσκονται.

Αὐτοῦ κεῖται ἀκριβῶς ἡ δυσχερὴς τοῦ ζητήματος θέσις. Διότι ἀπέναντι τοιαύτης περὶ τὴν κατανάλωσιν προόδου ἡ παραγωγή μένει στάσιμος καὶ, τὸ οὐσιωδέστερον, ἐν Βρασιλίᾳ ἤρχισε πρὸ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν σπουδαίως χωλαίνουσα. Διάφοραι ἀτμοσφαιρικαὶ ἐπιρροαὶ ἔβλαψαν σπουδαίως δύο ἢ τρεῖς ἤδη ἀλλεπαλήλους εἰσοδείας. Καὶ ὅμως ἡ χώρα αὕτη παράγει, μόνη, ὅσον ὁ ἄλλος κόσμος ὅλος ὁμοῦ. Ἰδοὺ ὁ μέσος ὁρος τῆς κατὰ τὰ τελευταῖα πέντε ἔτη παραγωγῆς ἄλλως τε: Βρασιλία 200,000 τόνων· Ἰάβα 65,000· Κεϋλάνη 47,000· Μανίλλη καὶ Ἰνδία 20,000· Αἴτι 20,000· Βενεζουέλα 16,000· Κεντρικὴ Ἀμερικὴ 10,000· Ἰαμαϊκὴ 4,000· Ἀφρικὴ, Μόκα κλ. 5,000—ἐν ὅλοις 387,000—τόνων. Τῆς στατιστικῆς δὲ ταύτης ἡ πενταετία λήγει μὲ τὸ παρελθὸν ἔτος 1872.—Αἱ τοῦ παρόντος ἔτους εἰσοδεῖαι ὑπολογίζονται οὐσιωδῶς ἐλλειπέστεραι. Ἡ Βρασιλία θὰ δώσῃ μόλις 160 ἢ 165,000 τόνων, ἡ δὲ Κεϋλάνη 10 μέχρι 12,000—τόνων ὀλιγώτερον ἀπὸ πέρυσιν. Τῆς Ἰάβας ἡ εἰσοδεῖα μόλαταῦτα εἶναι ἀφθονοτέρα, καὶ ἂν καὶ τινα τῶν ἄλλων μερῶν δώσωσιν, ὅπως ἐλπίζεται, πλειότερον τοῦ συνήθους, θὰ φθάσῃ ἴσως τὸ ὅλικόν ποσὸν τὰς 370 χιλιάδας τόνων. Καὶ πάλιν μόλαταῦτα μένει 70[80,000 ἀπέναντι ἡμῶν ἑλλειμμα. Πόθεν θέλει συμπληρωθῇ;

Ἐκ τῆς βαθμυδὸν ἀλλαγῆς ἐπεκτάσεως τῆς καλλιέργειας τοῦ νῦν σπανίζοντος βοτάνου. Ὑπάρχουσιν, ἐν ταῖς πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἰδίως χώραις, πλεῖστα ὅσα μέρη κατάλληλα πρὸς ταύτην, μήτε ἐργασίαν κοπιώδη ἄλλως τε ἀπαιτοῦσαν, μήτε ἀτμοσφαιρικοὺς κινδύνους πολλοὺς διατρέχουσιν· ὑπάρχουσι καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ πολλὰ ἴσως τοιαῦτα, τὰ ὑπὸ ζώνην θερμὴν ἰδίως εὐρισκόμενα. Ὡστε τάχιον ἢ βράδιον ἢ μικροσκοπικὴ τοῦ ἀνθρώπου χεὶρ θέλει συμπληρώσῃ τὴν, σκοπίμως ἴσως, φειδωλὴν ἐνταῦθα, ἀλλαγῆς δ' ἀπειρον τοῦ Δημιουργοῦ χεῖρα. Ἐωσοῦ μόλαταῦτα γείνη τοῦτο, τὸ ἑλλειμμα θέλει προβαίνει εὐρυνόμενον· καὶ, μ' ὅλον τὸ ὑψηλὸν τῶν τιμῶν, οἰαδήποτε ἐκπτώσις φαίνεται ἐπὶ τοῦ παρόντος προβληματικῇ.

B.